

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN SAĞLIK BİLGİSİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation Of The Turkish Education System In Terms Of Health Knowledge

Doç.Dr.Ahmet ÇOBAN

Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Diyarbakır/Türkiye,
ORCID ID: 0000-0002-8177-5670

Dr.Öğr. Üyesi. Mehmet Sait ÇOBAN

Ahi Evran Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kırşehir/Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-5033-9956

Dyt. Süheyla Betül TOPAL TAŞKIN

Sağlık Bakanlığı, Ankara/Türkiye,
ORCID ID: 0000-0002-7895-239X

Cite As: Çoban, A., Çoban, M.S. & Topal Taşkın, S.B. (2021). "Türk Eğitim Sisteminin Sağlık Bilgisi Açısından Değerlendirilmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(49): 2055-2070.

ÖZET

Sağlık, bireyler için yaşamın temel vazgeçilmezidir. Toplumlar, gelecekle için sağlıklı bireyler yetiştirmeyi öncelikli hedef olarak görmektedirler. Bireylerin sağlıklı yetişmelerinde, eğitim önemli bir konuma sahiptir. Ülkeler, bireylerin sağlıklı yaşama bilincine sahip olmaları için, eğitim sistemlerinde yapılandırmaya çaba göstermektedirler.

Eğitim sistemleri, sağlık bilincine sahip ve sağlıklı bireyler yetiştirmeyi temel amaç olarak değerlendirmekte ve bu amaç çerçevesinde eğitim-öğretim sürecini düzenlemeye çalışmaktadırlar. Türk Eğitim Sisteminin, sağlıklı bireylerin yetişmesi için, Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde sağlık konusuna yer verme açısından incelenmesi, bir araştırma konusu olarak önem arz etmektedir.

Araştırmanın amacı, Türk Eğitim Sistemini sağlık konusu açısından incelemek ve gerekli değerlendirmeleri yapmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1.Türk Milli Eğitiminin Genel Amacında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
- 2.Okul öncesi Eğitimin Amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
- 3.İlköğretimin Amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
- 4.Ortaöğretimin Amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
- 5.İlköğretim
 - a.Haftalık Ders Çizelgesinde sağlıkla ilgili dersler nelerdir?
 - b.Bu derslerin amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
 - c.Bu derslerin üniteleri/alt öğrenme alanlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
 - d.Bu derslerin kazanımlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
- 6.Ortaöğretim
 - a.Haftalık Ders Çizelgelerinde sağlıkla ilgili dersler nelerdir?
 - b.Bu derslerin amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
 - c.Bu derslerin üniteleri/alt öğrenme alanlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?
 - d.Bu derslerin kazanımlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

Araştırma ile ilgili verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Öncelikle, Milli Eğitim Temel Kanun, Okul öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Yönetmelikleri sağlıkla ilgili ifadeler açısından incelenmiştir. Daha sonra, ilköğretim ve ortaöğretim haftalık ders çizelgelerinde sağlıkla ilgili derslerin olup olmadığına bakılmış; bu derslerin üniteleri/alt öğrenme alanları, amaçları ve kazanımlarında sağlıkla ilgili ifadeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler, tablolarla ifade edildikten sonra değerlendirmeler yapılmış; sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Eğitim Sistemi, Amaçlar, Kazanımlar, Sağlık.

ABSTRACT

Health is a basic necessity of life for individuals. Communities consider raising healthy individuals, as their primary goal for their future. Education has an important role in the healthy growth of individuals. Countries are striving to restructure their education systems for individuals to have the awareness of healthy living.

Education systems consider raising health-conscious and healthy individuals as the main purpose and governments try to regulate the education process within this framework. Examination of preschool, primary and secondary education levels in terms of health is important as a research subject.

The study aims to examine the Turkish Education System in terms of health and to make the necessary evaluations. Within this

framework, the following questions were sought:

- 1.What are the health-related statements in the General Purpose of Turkish National Education?
- 2.What are the health-related statements in the purposes of Preschool Education?
- 3.What are the health-related statements in the aims of primary education?
- 4.What are the health-related statements in the aims of secondary education?
- 5.Primary Education
 - a.What are the health-related lessons in the Weekly Course Schedule?
 - b.What are the health-related statements for these courses?
 - c.What are the units / sub-classes of these courses related to health?
 - d.What are the health-related statements in the achievements of these courses?
- 6.Secondary Education
 - a.What are the health-related lessons in the Weekly Course Schedule?
 - b.What are the health-related statements for these courses?
 - c.What are the health-related statements in the units / sub-learning areas of these courses?
 - d.What are the health-related statements in the achievements of these courses?

In the collection, analysis and interpretation of the data related to the research, document analysis, one of the qualitative research methods, was used. Firstly, the Basic Law of National Education, Preschool, Primary and Secondary Education Regulations were examined in terms of health-related statements. Afterward, primary and secondary education weekly schedules were examined for health-related courses; The units / sub-learning areas of the courses, aims and achievements were tried to determine health-related expressions. After the data were transferred to the tables, the results and recommendations were evaluated.

Keywords: Turkish Education System, Objectives, Achievements, Health.

1. GİRİŞ

Sağlık, bireyler için yaşamın temel vazgeçilmezidir. Yaşam, ancak sağlıkla sürdürülebilir. Sağlıkın olmadığı yerlerde, özelde bireyler genelde ise toplumlar maddi ve manevi birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Toplumların gelişmişlik düzeyi ile sağlıklı olmaları arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.

Sağlığı her şeyden önce toplumsal bir olgu olarak değerlendiren Cırhinlioğlu'na (2001) göre, sağlık sorunları bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile olduğu kadar toplumsal yapısı ile de yakından ilgilidir Özyazıcıoğlu vd., (2011). Bu nedenle, sağlık, insanlığın varoluşundan itibaren üzerinde en çok durduğu kavramlardan birisidir. Sağlık, en üst düzeydeki iyilik halinden ölüme kadar uzanan farklı düzeyleri kapsayan bir süreç olarak ele alınabilir. Toplumdaki tüm bireylerin kendi sağlıklarını korumaları ve geliştirmeleri için olumlu sağlık davranışı kazanarak kendi “sağlıklı yaşam biçimlerini” oluşturmaları gerekir. “Sağlıklı yaşam biçimi”ni, bireylerin sağlığını etkileyebilecek tüm davranışları kontrol etmeleri, günlük faaliyetlerinin düzenlerken, kendi sağlık durumuna uygun davranışları seçebilmeleri, “sağlıklı yaşam biçimi davranışları”ni ise bireylerin kendi iyilik seviyelerini korumalarına ve yükseltmelerine hizmet eden; sağlıklı kalmak ve hastalıklardan korunmak için inandığı ve uyguladığı davranışların tümü (Aksoy ve Uçar, 2014; Duran vd., 2018) şeklinde tanımlamak mümkündür.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 25.Maddesinde, sağlık hakkı temel insan haklarından biri olarak kabul edilmiştir. Bu maddeye göre sağlık hakkının, “gerek kendisi gerek ailesi için yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler de dâhil olmak üzere sağlık ve refahını sağlayacak uygun yaşam düzeyine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, yaşlılık veya geçim olanaklarından kendi iradesi dışında yoksun bırakacak başka durumlarda” herkesin sahip olması gereken güvence hakkı şeklinde tanımlandığı (Metin, 2017) görülmektedir. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1999) da, Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması başlığında “herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir” 56.maddesiyle sağlıklı olma hakkının sorumluluğuna vurgu yapmaktadır.

Bireylerin ve toplumların yaşamında önemli bir değere sahip olan “Sağlık”, 1948’de Dünya Sağlık Örgütü tarafından, “Yalnız hastalık ve sakatlığın olmaması durumu değil; bedensel, zihinsel ve sosyal yönlerden de tam bir iyilik hali” olarak tanımlanmıştır. Günümüzde ise sağlığın kapsamı genişletilerek, bedensel boyutunun yanı sıra ruhsal, psikolojik, sosyolojik boyutları da eklenmiştir. Buna göre genel olarak sağlık; psikolojik ve fiziksel olarak sağlam olma, organların tam ve sağlıklı çalışması, ruhsal sağlığın dengeli olması halidir (WHO, 1998; Doğan, 2006; Zöllner vd., 2003, akt. Çıldır-Pelitoğlu ve Özgür, 2013). Bu tanımın günümüze yansımaları; birey, aile ve toplumun sağlığını koruyan, sürdüren ve geliştiren davranışlar hakkında karar alma becerisi; iyilik halini koruyacak, sürdüreceği ve geliştirecek davranışlar kazanması, sağlığı ile ilgili doğru kararlar alma durumu (Cürçani, Tan ve Özdelikara, 2010; Özyazıcıoğlu vd., 2011) şeklinde olmuştur.

Farklı şekillerde tanımlanan sağlığı geliştirmenin genel özelliği, sağlık konusunda söz hakkının öncelikle topluma ve dolayısı ile de bireye verilmesidir. Bu bilincin, sağlıkla ilgili görülen ya da görülmeyen tüm sektörlerin işbirliği ile bir plan ve program çerçevesinde hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Sağlık eğitimi bilincine tam sahip bir birey kendi sağlığından olduğu kadar çevresinin sağlığından da sorumlu ve yetkilidir. Man ve Balcı (2006) bunu, postmodern yaklaşımların sağlık bilincini gündeme getirmesi olarak açıklamaktadır. Bu durum geleneksel sağlık eğitimi yaklaşımlarında görülmez. Çünkü geleneksel bakış açısına sahip birey, kendi ve çevresinin sağlığından sorumlu olmaz. Bu sorumluluğu ve yetkiyi kendisinin dışındaki unsurlara verir. Geleneksel sağlık eğitimi bakış açısında koruyucu, önleyici ve tedavi edici hizmetlerle sağlık eğitimi verilir ve birey sağlığından doğrudan sorumlu (Çıldır Pelitoğlu ve Özgür, 2013) tutulmamaktadır.

Sağlığı geliştirmede sadece bilgileri öğrenmek değil, aynı zamanda bunu bir yaşam tarzı haline getirmek önemlidir. Dolayısıyla sağlık eğitimi, belli bir plan ve program çerçevesinde, sağlık bilincini hayata geçirecek şekilde olmalıdır. Bir sağlık eğitimi programı geliştirilirken; sağlık alanına özgü süreç ve eğitim süreci ortaklaşa vurgulanmalıdır. Müzakere, planlama, etkileşim, duyarlılık, karar verme, analiz, kritik düşünme, dinleme, problem çözme, kişisel seçim, değerlendirme, ortak çalışma, iletişim gibi yaşam becerilerinin metodolojisi programın her alanına uygulanmalıdır. Sağlık eğitimi ile öğrenciye karar vermeyi öğretmek, özsayılarını inşa etmelerini desteklemek ve gelecekteki fırsatları yakalayabilmeleri için yaratıcılıkla donatmak gerekmektedir. Tüm seviyelerinde düzenli bir yaklaşımla öğrenci, kendi kişisel duyarlılığını ve özsayılarını arttırabilmelidir. Bunun yanı sıra bazen kriz odaklı yaklaşımlarla belli bir konu üzerine gidilebilmelidir. Örneğin, HIV/AIDS gibi konularda okullarda özel eğitimler verilebilmelidir. Ancak bu konular okullarda süregelen sağlık eğitimi programlarının bir parçası olmalıdır. Sağlık eğitimi, yapısı gereği güncel veriler ışığında revize edilmeye muhtaçtır. Sağlık eğitiminde; toplumsal bir düzenlemeye gitmeye, tutumlara vurgu yapmaya ve davranış değişikliğine gitmeye odaklanan metotlar kullanılmalıdır. Bu gibi durumlarda yenilikçi öğretim metotları, strateji ve teknikleri, uygun eğitim desteği gereklidir. Eylem odaklı bu programda fikirler, tutumlar, bilgiler ve beceriler (Yarham, 1994, akt. Çıldır Pelitoğlu ve Özgür, 2013) birlikte değerlendirilmelidir.

Dünya Sağlık Örgütü, sağlık eğitimini kapsamlı olarak, “bireylere ve topluma sağlıklı yaşam için alınması gereken önlemleri benimsetip uygulatmak, sunulan sağlık hizmetlerini kullanmaya alıştırmak, sağlıklarını ve çevrelerini iyileştirmek için insanları ikna etmek, ortak karara vardırırmak ve eyleme yöneltmek amacıyla gerçekleştirilen eğitim uygulamaları” (Alkan vd., 2005) şeklinde tanımlamaktadır. Tanımda görüldüğü gibi, sağlıkla ilgili tüm eğitim uygulamalarının merkezinde, bireyin sorumluluğu vurgulanmaktadır. Buna göre, toplumlar da, gelecekleri için bilinçli sağlıklı bireyler yetiştirmeyi öncelikli hedef olarak görmektedirler.

Eğitim ve sağlık alanındaki gelişmelerin bireylerin yaşam standartlarını ve beklentilerini doğrudan iyileştirici ve beşeri sermayenin temel unsurları olmasının yanında birbirlerini destekleyen, birbirleri için zemin hazırlayan unsurlar olduğu bilinmektedir (Çalışkan vd., 2018). Bireyin tam iyilik halinde olması şeklinde tanımlanan sağlık, eğitim ile birlikte beşeri sermaye sermayenin iki temel bileşenidir. Her ikisi de hem beşeri sermaye hem de birbirleri üzerinde etkiye sahiptirler (Gençoğlu ve Kuşkaya, 2017). Teorik olarak bakıldığında hem sağlığın eğitim üzerinde hem de eğitimin sağlık üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, literatürde yer alan birçok çalışmayla da desteklenmektedir. Weale (1992), Ross ve Wu (1995), Gomes-Neto vd. (1997), Gilleskie ve Harrison (1998), Stacey (1998), Webber (2002), Arendt (2005), Knesebeck vd. (2006), Groot vd. (2007), Erdoğan ve Bozkurt (2008), Silles (2009), RWJF (2009), Yakışık ve Çetin (2014) tarafından yapılan çalışmalar, sağlık ve eğitim arasındaki ilişkiyi ortaya koymakta; eğitimin sağlık üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu, bireyin eğitiminin, bireyin sağlıkla ilgili tutum ve davranışlarını etkileyerek sağlığa yönelik olumlu dışsallıklar ortaya çıkardığını göstermektedir. Eğitim, sağlıklı bireyleri beraberinde getirirken aynı zamanda sağlıklı bireyler de daha fazla eğitim alabilmektedirler. Şüphesiz bir birey sağlıklı olmadığı sürece eğitim almada güçlükler yaşar ve elde ettiği eğitim ile herhangi bir fayda üretmesi kolay olmaz. Eğitim, bireyin istihdam edilme imkânını ve gelir düzeyini artırması, yani ekonomik faktörlerde iyileşme meydana getirmesi ile ilişkili olarak da sağlığı olumlu etkilemektedir. Eğitim seviyesinin yüksek olması aynı zamanda sağlık standardının yüksek olmasını beraberinde getirir ve yüksek sağlık standardı bireyin üretkenliğine katkı sağlayan bir unsurdur. Çünkü sağlıklı çalışanların üretkenlik seviyesi daha yüksek olmaktadır. Sağlık, bireyin beşeri sermaye birikiminin artması, toplam faktör verimliliği bağlamında ekonomik büyüme, bireysel verimlilik artışı anlamında ise gelir dağılımı üzerinde pozitif etkiler meydana getirmektedir. Bu bağlamda eğitim ve sağlık hem mikro açıdan hem de makro açıdan önemli birer unsur (Gençoğlu, ve Kuşkaya, 2017; Yardımcıoğlu, 2013) olup, birbirini desteklemektedir.

Sağlıklı bireylere sahip olmak için etkili bir sağlık eğitimi oldukça önemlidir. Günümüzde hasta kişiye sağlık hizmeti sunmak yerine insanlara, hastalıklardan nasıl korunacağı ve sağlığını nasıl geliştireceği konusunda eğitim vermek anlayışı öne çıkmaktadır. Yaşamak, öğrenmek, üretmek için sağlıklı olmak gerekir. Sağlık sorunları bireylerin yaşam kalitesini düşürür. Bu durumdaki bireyler de topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getiremez (MEB, 2018j). Bunun sonucu olarak; toplum, hasta bir organizma haline gelir; sosyal ve ekonomik olarak çökme süreciyle karşı karşıya kalır.

Sağlıklı yaşam biçimi davranışları geliştirmenin ilk adımları toplum ve ailede atılır, daha sonra da eğitimle gelişir ve değişir (Yalçınkaya vd., 2007). Eğitim ve sağlığın karşılıklı bir ilişki içerisinde olduğunu vurgulayan Çetinkaya, Nacar ve Öztürk'e (2011), göre, sağlık kavramına yönelik bilgi, tutum ve davranışlar toplumun sağlık düzeyini etkileyen temel etkenlerin başında yer aldığı için yaygın sağlık eğitimi, sağlık alanındaki temel toplumsal hedefler açısından büyük bir önem taşımaktadır. Özcebeci vd. (2008) ise sağlık eğitiminin, bireylere "ömür boyu sağlıklı yaşam için davranış değişikliği" kazandırarak, sağlıklı bir toplum yaratmayı hedeflediğini (Pelen ve Günay, 2013) vurgulamaktadır. Bu hedef doğrultusunda verilecek sağlık eğitimi (Şahinöz vd., 2017), toplumun beklentileri ve öğrencilerin mevcut ve gelecekteki sağlık ihtiyaçlarını esas alan ve öğrencinin gelişimsel dönemlerini hesaba katan bir program dâhilinde olmalıdır. Sağlığı korumak, geliştirmek ve sağlıklı bir toplum oluşturmak için; çocuklara ve gençlere yaşamları boyunca uygulayacakları sağlıklı bir yaşam modeli geliştirmemiz gerekmektedir. Bu model, okullarda geliştirilmeli; öğretmenler, anne-babalar, toplum liderleri ve medya tarafından da desteklenmelidir (Şahinöz vd., 2017).

Eğitim; bireyin sağlık açısından bilgi ve bilinç düzeyi üzerinde, sağlık ise; bireyin okul hayatı üzerinde etkisini göstermektedir (Gençoğlu, ve Kuşkaya, 2017). Hayatımızın en önemli yıllarının okullarda geçtiği düşünülürse; sağlığı korumak ve geliştirmek için en elverişli dönemin okul dönemi olduğu anlaşılmaktadır (Şahinöz vd., 2017). Okul dönemi; bedensel, ruhsal ve sosyal yönden insan yaşamının en hareketli olduğu dönemdir. Bu dönemde önemli olan, bireyin bedensel gelişmesinin yanı sıra, ruhsal açıdan da olumlu bir gelişme göstermesini sağlamaktır. Dünya Sağlık Örgütü okul sağlığı kapsamına giren yaş grubunu, 5-24 olarak saptamıştır. Bu nedenle okul sağlığı, öğrencilerin ve okul personelinin okulda geçirdikleri sürenin güvenli, sağlıklı, mutlu ve geliştirici olmasını sağlayan tüm önlemleri kapsayan (MEB, 2011) geniş bir alana sahiptir.

Eğitim sistemleri, sağlık bilincine sahip ve sağlıklı bireyler yetiştirmeyi temel amaç olarak değerlendirmekte ve bu amaç çerçevesinde eğitim-öğretim sürecini düzenlemeye çalışmaktadırlar. Türk Eğitim Sisteminin, sağlıklı bireylerin yetişmesi için, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde sağlık konusuna yer verme açısından incelenmesi, bir araştırma konusu olarak önem arz etmektedir.

Okul çocuğunun en önemli görevi öğrenmek ve eğitilmek suretiyle geleceğini hazırlamak ve yetişmektir. Okul çocuğunu henüz kötü alışkanlıkları edinmeden eğitmek, onu iyi ve yararlı alışkanlıklarla donatmak çok daha kolaydır (Alkan vd., 2005). Çocukluk dönemindeki daha iyi sağlık durumu; okul devamlılığı, zihinsel yetenek ve öğrenmeyi etkilemektedir (Gençoğlu, ve Kuşkaya, 2017). Okulda verilen sağlık eğitimi ile çocukların, sağlıkla ilgili okul öncesi dönemde edindiği olumlu bilgi, tutum ve davranışları pekiştirmek, olumsuz olanları ise değiştirmek mümkün olmaktadır (Bahar, 2010, akt. Şahinöz vd., 2017).

İlköğretim okullarında ve liselerde temel olarak besin hijyeni, konut sağlığı, ilk yardım, trafik eğitimi ve cinsel gelişim gibi konular anlatılabilir. İlköğretim birinci basamak öğrencilerine verilecek sağlık eğitimi; sağlıklı beslenme, kişisel hijyen (sağlığı koruma), hastalıklardan korunma, sporun yararları, temiz hava ve güneşin yararları, sağlıklı giyinme, kazalardan korunma, ilk yardım, çevrenin temizliği ve bakımı, bölgesel hastalıklar (guatr, sıtma, trahom vb.) konularını içermelidir (Alkan vd., 2005).

İlköğretim ikinci basamak ve lise düzeyinde öğrenim gören öğrenciler, ergenlik ve delikanlılık dönemini yaşamaktadır. Bu dönemde, cinsel uyanışla birlikte yeni ruhsal özellikler ve de davranışlar kendini gösterir. Fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden önemli değişikliklerin görüldüğü bu dönemde çocuk, bazı bunalımlara girebilir ve kötü alışkanlıklar kazanabilir. Bu sebeplerle, ilköğretim birinci basamak öğrencilerine verilen sağlık eğitimi konularına ek olarak bu dönem öğrencilerine sigara, alkol, uyuşturucu, akıl ve ruh sağlığı eğitimi, boş zamanları değerlendirme, yaşlılık hastalıklarından korunma, sosyal güvenlik ve sağlık kuruluşlarından yararlanma konuları da verilmelidir (Tabak, 2000). Öte yandan, Cerrah ve Ayaş (2003) tarafından yapılan çalışmada, meslek liselerinde sağlık ve biyoloji derslerinin birlikte 2 saatlik bir ders olarak verilmesinin, derse olan ilgiyi azalttığı, bilgilerin birbirinden kopuk olmasına ve iki derste de verimin düşmesine sebep olduğuna yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin vücutlarını tanıma gibi pek çok konuda bilgilerinin yetersiz kaldığı, bu durumun, biyoloji ve sağlık derslerinin temel düzeydeki amaçlarına ulaşmadığının göstergesi olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye’de sağlık eğitimi ile ilgili literatür incelendiğinde, önemli çalışmaların (Ak vd., 2006; Alkan vd., 2005; Belek, 1998; Cerrah ve Ayaş, 2003; Doğan, 2006; Man ve Balcı, 2006; Sağlam, 1996) yapıldığı görülmekte; bu çalışmaların bir kısmı sağlık eğitiminin var olan durumunu ortaya koymakta ve öneriler sunmaktadır. Örneğin Alkan ve arkadaşları (2005), okullardaki sağlık eğitimi hakkında mevcut durum raporu hazırlamışlardır. Bu rapora göre kapsamlı bir okul sağlık eğitimi programının nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Okul sağlık öğretim programı okul öncesi dönemde başlayan ve orta öğretimin sonuna kadar süren planlı ve aşamalı bir programdır. Bu programda güdüleme ve davranış değiştirme önüne çıkarılması ve olumsuz ortamın yanı sıra akran baskı ve etkileri ile de mücadele edilmesi gerekliliği (Çıldır Pelitoğlu ve Özgür, 2013) ifade edilmiştir.

Sağlık eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, amaçlar, dersler, kazanımlar boyutunda incelemelerin yapılmasının; sağlığın bu boyutlarda ne kadar ve nasıl ifade edildiğinin somut şekilde ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Yapılan bu çalışmanın, belirtilen boyutlarda sağlık bilgisinin Türk Eğitim Sistemi’ndeki mevcut durumunun bilinmesine ve anlaşılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, toplum ve bireyler açısından hayati öneme sahip sağlık bilgisinin Türk Eğitim Sisteminde yer alma durumunun, farklı boyutlarda incelenmesi ve gerekli değerlendirmelerin yapılması amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

2. Okul öncesi Eğitimin Amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

3. İlköğretimin Amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

4. İlköğretim

a. Haftalık Ders Çizelgesinde sağlıkla ilgili dersler nelerdir?

b. Bu derslerin amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

c. Bu derslerin üniteleri/alt öğrenme alanlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

d. Bu derslerin kazanımlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

5. Ortaöğretimin Amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

6. Ortaöğretim

a. Haftalık Ders Çizelgelerinde sağlıkla ilgili dersler nelerdir?

b. Bu derslerin amaçlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

c. Bu derslerin üniteleri/alt öğrenme alanlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

d. Bu derslerin kazanımlarında sağlıkla ilgili yer alan ifadeler nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırma, nitel yaklaşıma uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmanın veri kaynağını, Milli Eğitim Bakanlığının dokümanları oluşturduğu için, nitel araştırma yöntemi içinde yer alan doküman incelemesi modeli ile veriler toplanıp analiz edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın konusu ve amacı çerçevesinde, öncelikle, Milli Eğitim Temel Kanunu, Okul öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Yönetmelikleri sağlıkla ilgili ifadeler açısından incelenmiştir. Daha sonra, ilköğretim ve ortaöğretim haftalık ders çizelgelerinde sağlıkla ilgili derslerin olup olmadığına bakılmış, bu çerçevede araştırma, ilköğretim kademesinde Fen Bilimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Hayat Bilgisi, Beden Eğitimi ve Oyun, Beden Eğitimi ve Spor dersleri; ortaöğretim kademesinde ise Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, Beden Eğitimi ve Spor, Biyoloji dersleri ile sınırlı tutulmuş; bu derslerin üniteleri/alt öğrenme alanları, amaçları ve kazanımlarında sağlıkla ilgili ifadeler tespit edilmeye çalışılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, Milli Eğitim Temel Kanunu, Okul öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim yönetmeliklerinde sağlıkla ilgili ifadeler; ilköğretim ve ortaöğretim haftalık ders çizelgelerinde sağlıkla ilgili dersler; bu derslerin üniteleri/alt öğrenme alanları, amaçları ve kazanımlarında sağlıkla ilgili ifadelerle ilişkin bulgular ve yorumları yer almaktadır.

3.1.Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları (MEB, 2020) 3 maddeden oluşmaktadır. “Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini...” ifadesini izleyen 3 maddeden 2.si “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifadeler değerlendirildiğinde, Türk Milli Eğitiminin genel amacında, Türk Milletinin bütün fertlerini beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler olarak yetiştirmesinin hedeflendiğinden söz edilebilir. Sönmez ve Bilir-Seyhan’ın (2016) da ifade ettikleri gibi, bu maddeye bakıldığında bireylerin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve bu şekilde desteklenmesi gerektiği görülmektedir. Bu yönüyle Türk Milli Eğitimi’nin sağlığa bütüncül bir bakış açısıyla yaklaştığı düşünülebilir.

3.2.Okul Öncesi Eğitimin Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Davranış değişikliği oluşturmada sağlık düzeyini en üst seviyeye çıkarmak için bireye yeterli bilgi, beceri ve olumlu tutum ve davranışların kazandırılması ve bunun alışkanlık haline getirilmesi gerekir. Bu da doğru sağlık davranışlarının yaşamın erken dönemlerinden itibaren kazandırılması ile mümkün olabilmektedir (Özyazıcıoğlu vd., 2011). Sağlık ve sağlığın geliştirilmesinin erken dönemlerden itibaren bireyin yaşamında önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Erken yıllarda kazanılan deneyimler, öğrenilen bilgiler, edinilen beceriler ve davranış haline getirilen alışkanlıklar insanın bütün yaşamını şekillendirmektedir. Erken dönemde çocukların sağlık ve sağlığa ilişkin kavramlara yönelik doğru bilgiler edinmeleri ve olumlu bir tutum geliştirmeleri, sağlıklı davranışları alışkanlık haline getirmelerini sağlayacak ve gelecekteki sağlıklı yaşamlarının temelini oluşturacaktır. Böyle bir temel üzerine, geliştirilecek olan sağlık davranışlarının yaşam boyunca sürdürülebilir olması beklenebilir. Bu noktada, erken yaşlarda çocuklara bütüncül bir yaklaşımla sağlık kavramının verilmesi gerekli görülmektedir. Erken yaşlarda çocuklara sağlık kavramı ile ilgili doğru bilgiler verilebilecek en etkili kurumlardan biri, çocukların yaşamlarındaki ilk resmi eğitim kurumu olan okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında sağlanan eğitimde sağlık ve sağlıkla ilgili kavramlar çocukların gelişim özelliklerine ve düzeylerine uygun olarak verilmelidir (Sönmez ve Bilir-Seyhan, 2016)

Okul öncesi eğitimi, 0-5 yaş grubundaki çocukları bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan bir eğitim sürecidir. Öğrenim sürecinin en önemli basamaklarından biri olan bu dönemde edinilen beceriler yaşamın bütün evrelerini etkiler (Gündüz vd., 213). Okul öncesi Eğitimin amaçları (MEB, 2013) 4 maddeden oluşmaktadır. “Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, milli eğitimin amaçlarına ve ilkelerine uygun olarak...” ifadesini izleyen 4 maddeden 1.si “Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar sağlamak” şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre, çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini sağlamak gibi ifadeler, okul öncesi eğitimin amaçlarında sağlıkla ilgili hususlar olarak değerlendirilebilir.

3.3.İlköğretimin Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Milli Eğitim Temel Kanununda (MEB, 2020) “İlköğretim” başlığı altında “Amaçlar ve Görevler” kısmında sağlıkla ilgili herhangi bir ifadenin yer almamaktadır. Oysa eğitim sisteminin temel taşı olan ilköğretim kademesinde bireylere, toplum içinde diğer üyelerle uyum içinde yaşamaları ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır. İlköğretim dönemindeki çocuğun en belirgin özelliği, yeni şeyler öğrenme ve yapma isteğiyle dolu olmasının yanında, öğrenme yeteneğinin yüksek olması, ayrıca tüm öğrendiğini çevresine aktarabilmesidir. İlköğretimde kazandırılan bilgi ve beceriler, bir yandan bireyin, kendisi ve toplum için daha üretken ve verimli olmasını sağlarken, diğer yandan daha ileri eğitim kademelerindeki öğrenmelerin temelini oluşturmaktadır (Fidan ve Erden, 2001, akt. Pelen ve Günay, 2013). Bu nedenle, ilköğretim kademesinde diğer konularda olduğu gibi, sağlık konusunda da bilgi ve becerilerini kazandırılması önem arz etmektedir. Dolayısıyla Milli Eğitim Temel Kanununda (MEB, 2020) “İlköğretim” başlığı altında “Amaçlar ve Görevler” kısmında sağlıkla ilgili herhangi bir ifadenin yer almaması üzerinde durulması gereken bir husus olarak yorumlanabilir.

3.4.Ortaöğretimin Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Milli Eğitim Temel Kanununda (MEB, 2020) “Ortaöğretim” başlığı altında “Amaçlar ve Görevler” kısmında sağlıkla ilgili herhangi bir ifade yer almamaktadır. Ortaöğretim; ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin

tümünü kapsar (MEB, 2020). Bu çağda olan bireylerde, büyüme hızlıdır. Hızlı büyüme ve gelişme ise enerji ve besin öğelerine ihtiyacı arttırır. Gencin artan ihtiyaçlarının karşılanmasında çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir. Bu sorunların bir bölümü gencin yaşam şekliyle, bir bölümü ise bilinçsizlik nedeniyle kazanılan hatalı alışkanlıklarla ilgili olabilir. Sorunların giderilip, gencin sağlıklı büyüme ve gelişmesini sağlayacak beslenme koşullarına kavuşturulmasında ve ileriki yaşamında sağlığını olumlu etkileyecek alışkanlıkların kazandırılmasında aileye, topluma özellikle de okula önemli görevler düşmektedir (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2019). Dolayısıyla Milli Eğitim Temel Kanununda (MEB, 2020) “Ortaöğretim” başlığı altında “Amaçlar ve Görevler” kısmında sağlıkla ilgili herhangi bir ifade yer almaması üzerinde durulması gereken bir husus olarak yorumlanabilir.

3.5.İlköğretim Haftalık Ders Çizelgesinde Sağlıkla İlgili Dersler

Türk Eğitim Sisteminde tüm ilkokul ve ortaokul eğitim kurumlarında tek bir Haftalık Ders Çizelgesi uygulanmaktadır. Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 10.09.2018 tarih ve 43769797-121.01-E.15901046 yazısı üzerine kurulda görüşülen İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2018a). Uygulanan bu çizelgeye göre, zorunlu dersler ile ilgili bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.İlköğretim Kurumları (İlkokul Ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Zorunlu Dersler

Dersler	Sınıflar							
	İlkokul				Ortaokul			
	1	2	3	4	5	6	7	8
Türkçe	√	√	√	√	√	√	√	√
Matematik	√	√	√	√	√	√	√	√
Hayat Bilgisi	√	√	√					
Fen Bilimleri			√	√	√	√	√	√
Sosyal Bilgiler				√	√	√	√	
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük								√
Yabancı Dil		√	√	√	√	√	√	√
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				√	√	√	√	√
Görsel Sanatlar	√	√	√	√	√	√	√	√
Müzik	√	√	√	√	√	√	√	√
Beden Eğitimi ve Oyun	√	√	√	√				
Beden Eğitimi ve Spor					√	√	√	√
Teknoloji ve Tasarım							√	√
Trafik Güvenliği				√				
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım					√	√		
Rehberlik ve Kariyer Planlama								√
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi				√				

Tablo 1’de görüldüğü gibi, İlköğretim Haftalık Ders Çizelgesinde (MEB, 2018a) toplam 17 zorunlu ders yer almaktadır. İsminde sağlık kelimesi bulunan herhangi bir ders yer almamaktadır. Ancak içeriğinde sağlıkla ilgili konuların yer aldığı dersler vardır. Bunlar: Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi ve Oyun, Beden Eğitimi ve Spor dersleridir.

3.6.İlköğretim Derslerinin Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Türk Eğitim Sisteminde ilköğretim düzeyinde zorunlu olan 17 ders ile ilgili öğretim programları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. Her bir öğretim programında ilgili dersin amaçlarına yer verilmiştir. Sağlıkla ilgili dersler ve amaçlarına ilişkin bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.İlköğretim Derslerinin Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Dersler	Amaçlar	
	Sayısı	Sağlıkla İlgili Olanlar
Fen Bilimleri	10	Yok
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	10	Yok
Hayat Bilgisi	14	Sağlıklı ve güvenli yaşam sürme bilinci edinir.
Beden Eğitimi ve Oyun	8	Sağlıklı olmak ve fiziksel uygunluğunu geliştirmek için oyun ve fiziki etkinlik kavramlarıyla ilkelerini açıklar ve bunları uygular.
		Sağlıklı olmak ve fiziksel uygunluğunu geliştirmek için oyun ve fiziki etkinliklere istekle düzenli olarak katılır.
Beden Eğitimi ve Spor	8	Sağlıklı hayatla ilgili fiziksel etkinlik ve spor kavramlarıyla ilkelerini açıklar.
		Sağlıklı olmak, sağlığını geliştirmek için fiziksel etkinliklere ve sporlara düzenli olarak katılır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, İlköğretim Fen Bilimleri (MEB, 2018b) ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (MEB, 2018c) derslerinin öğretim programlarının her birinin 10 amacı olup, bunların içinde sağlıkla ilgili herhangi bir amaç veya ifade yer almamaktadır.

Hayat Bilgisi (MEB, 2018d) dersi öğretim programının 14 amacından sadece 1’i sağlıkla ilgilidir. Beden Eğitimi ve Oyun (MEB, 2018e) ile Beden Eğitimi ve Spor (MEB, 2018f) dersleri öğretim programlarının her birinin 8 amacı olup, 2’şer amacı sağlıkla ilgilidir.

3.7.İlköğretim Derslerinin Üniteler/Alt Öğrenme Alanlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Türk Eğitim Sisteminde ilköğretim düzeyinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan her dersin öğretim programında Üniteler/Alt Öğrenme Alanları yer almaktadır. (MEB, 2018g). Sağlıkla ilgili dersler ve bu derslerin Üniteleri ve Alt Öğrenme Alanlarına ilişkin bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3.İlköğretim Derslerinin Öğretim Programlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan Üniteler/Alt Öğrenme Alanları

Dersler	Üniteler/Alt Öğrenme Alanı	
	Sayısı	Sağlıkla İlgili Olanlar
Fen Bilimleri	42	3.6.Canlılar Dünyasına Yolculuk 4.2.Besinlerimiz 4.6.İnsan ve Çevre 5.6.İnsan ve Çevre 6.2Vücudumuzdaki Sistemler 6.6.Vücudumuzdaki Sistemler ve Sağlığı 7.6.Canlılarda Üreme, Büyüme ve Gelişme 8.2.DNA ve Genetik Kod
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	25	4.5.Din ve Temizlik
Hayat Bilgisi	18	1.3.Sağlıklı Hayat, 2.3.Sağlıklı Hayat, 3.3.Sağlıklı Hayat
Beden Eğitimi ve Oyun	24	1.2.1.Düzenle Fiziksel Etkinlik 1.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 2.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 2.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 3.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 3.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 4.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 4.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri
Beden Eğitimi ve Spor	24	5.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 5.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 6.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 6.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 7.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 7.2.2. Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 8.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 8.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri

Tablo 3’te görüldüğü gibi, Fen Bilimleri Dersi (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018b) toplam 42 ünite yer almaktadır. Bu ünitelerden 8’i sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 3.sınıfta “3.6.Canlılar Dünyasına Yolculuk”, 4.sınıfta “4.2.Besinlerimiz” ile “4.6.İnsan ve Çevre”, 5.sınıfta “5.6. İnsan ve Çevre”, 6.sınıfta “6.2Vücudumuzdaki Sistemler” ile “6.6.Vücudumuzdaki Sistemler ve Sağlığı”, 7.sınıfta “7.6.Canlılarda Üreme, Büyüme ve Gelişme”, 8.sınıfta ise “8.2. DNA ve Genetik Kod” ünitesidir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018c) toplam 25 ünite yer almaktadır. Bu ünitelerden 1’i sağlık konuları ile ilgilidir. Bu da 4.sınıfta yer alan “4.5.Din ve Temizlik” ünitesidir.

Hayat Bilgisi Dersi (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar) Öğretim Programında(MEB, 2018d) toplam 18 ünite yer almaktadır. Bu ünitelerden 3’ü sağlık konuları ile ilgilidir. Bu da 1., 2. Ve 3.sınıflarda yer alan “Sağlıklı Hayat” üniteleridir.

Beden Eğitimi ve Oyun Dersi (İlkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018e) toplam 24 Alt Öğrenme Alanı yer almaktadır. Bu Alt Öğrenme Alanlarından 8'i sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 1., 2., 3. Ve 4.sınıflarda yer alan “Düzenli Fiziksel Etkinlik” ile “Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” Alt Öğrenme Alanlarıdır.

Beden Eğitimi Ve Spor Dersi (Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018f) toplam 24 Alt Öğrenme Alanı yer almaktadır. Bu Alt Öğrenme Alanlarından 8'i sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 1., 2., 3. Ve 4.sınıflarda yer alan “Düzenli Fiziksel Etkinlik” ile “Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” Alt Öğrenme Alanlarıdır.

3.8.İlköğretim Derslerinin Kazanımlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Türk Eğitim Sisteminde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim düzeyinde hazırlanan her dersin öğretim programında kazanımlar yer almaktadır (MEB, 2018g). Sağlıkla ilgili derslerin üniteleri/alt öğrenme alanlarına ilişkin kazanımların sayıları ile ilgili bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4.İlköğretim Derslerinin Sağlıkla İlgili Yer Alan Üniteler/Alt Öğrenme Alanları Kazanım Sayıları

Dersler	Kazanımlar		
	Toplam Sayısı	Sağlıkla İlgili Olanlar / Kazanım Sayıları	Toplam Sayısı
Fen Bilimleri	305	3.6.Canlılar Dünyasına Yolculuk (8) 4.2.Besinlerimiz (6) 4.6.İnsan ve Çevre (2) 5.6.İnsan ve Çevre (8) 6.2Vücudumuzdaki Sistemler(11) 6.6.Vücudumuzdaki Sistemler ve Sağlığı (11) 7.6.Canlılarda Üreme, Büyüme ve Gelişme (7) 8.2. DNA ve Genetik Kod (13)	66
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	125	4.5.Din ve Temizlik (2)	2
Hayat Bilgisi	148	1.3.Sağlıklı Hayat (7) 2.3.Sağlıklı Hayat (7) 3.3.Sağlıklı Hayat (5)	19
Beden Eğitimi ve Oyun	106	1.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 1.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (8) 2.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 2.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (10) 3.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 3.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (13) 4.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 4.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (9)	48
Beden Eğitimi ve Spor	122	5.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (1) 5.2.2. Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (7) 6.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (1) 6.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (6) 7.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 7.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (5) 8.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 8.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (6)	31

Tablo 4'te görüldüğü gibi, Fen Bilimleri Dersi (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018b) toplam 305 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan yaklaşık %20'si sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 8'i 3.sınıfta “3.6.Canlılar Dünyasına Yolculuk” ünitesi, 6'sı 4.sınıfta “4.2.Besinlerimiz” ile 2'si “4.6.İnsan ve Çevre” üniteleri, 8'i 5.sınıfta “5.6. İnsan ve Çevre” ünitesi, 11'er tanesi 6.sınıfta “6.2Vücudumuzdaki Sistemler” ile “6.6.Vücudumuzdaki Sistemler ve Sağlığı” üniteleri, 7'si

7.sınıfta “7.6.Canlılarda Üreme, Büyüme ve Gelişme” ünitesi, 13’ü ise 8.sınıfta ise “8.2. DNA ve Genetik Kod” ünitesi ile ilgilidir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018c) toplam 125 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 2’si sağlık konuları ile ilgilidir. Bu da 4.sınıfta yer alan “4.5.Din ve Temizlik” ünitesi ile ilgilidir.

Hayat Bilgisi Dersi (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018d) toplam 148 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 19’u sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 7’şer tanesi 1. ve 2.sınıflarda 5’si ise 3.sınıfta yer alan “Sağlıklı Hayat” üniteleri ile ilgilidir.

Beden Eğitimi ve Oyun Dersi (İlkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018e) toplam 106 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlarından 48’i sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 2’şer tanesi 1., 2., 3. ve 4.sınıflarda yer alan “Düzenli Fiziksel Etkinlik” ile 8’i 1.sınıfta, 10’u 2.sınıfta, 13’ü 3.sınıfta ve 9’u ise 4.sınıfta yer alan “Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” Alt Öğrenme Alanları ile ilgilidir.

Beden Eğitimi ve Spor Dersi (Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2018f) toplam 122 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlarından 31’i sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 1’er tanesi 5. Ve 6.sınıflarda, 2’şer tanesi 7. ve 8.sınıflarda yer alan “Düzenli Fiziksel Etkinlik” ile 7’si 5.sınıfta, 6’sı 6.sınıfta, 5’i 7.sınıfta ve 6’sı ise 4.sınıfta yer alan “Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” Alt Öğrenme Alanları ile ilgilidir.

3.9.Ortaöğretim Haftalık Ders Çizelgelerinde Sağlıkla İlgili Dersler

Türk Eğitim Sisteminde ortaöğretim düzeyinde farklı lise türleri ve bu liselere özgü Haftalık Ders Çizelgeleri (MEB, 2018h) mevcuttur. Bu liseler; Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’dir.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’nün 22/01/2018-21658195-121.01-E.1605747 ve 05/02/2018-21658195-121.01-E.2330561 tarihli ve sayılı; Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’nün 01/02/2018-45123216-121.01-E.2245067, 13/02/2018-45123216-121.01-E.3002605 ve 13/02/2018-45123216-121.01-E.3025891 tarihli ve sayılı; Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü’nün 01/02/2018 tarihli ve 59917357-121.01-E.2236682 sayılı yazıları üzerine kurulda görüşülen Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi (Müzik, Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Görsel Sanatlar), Spor Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Haftalık Ders Çizelgesi’nin, 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulanmasına karar vermiştir (MEB, 2018h).

Uygulanan haftalık ders çizelgelerine göre, örneklem olarak alınan liselerin zorunlu dersleri ile ilgili bilgiler Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5.Ortaöğretim Kurumları (Liseler) Haftalık Ders Çizelgelerinde Yer Alan Zorunlu Dersler

Dersler	Liseler				
	AL	HAL	SBL	FL	GSL
Hazırlık Sınıfı Türk Dili ve Edebiyatı		x	x		
Türk Dili ve Edebiyatı	√	√	√	√	√
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	√	√	√	√	√
Tarih	√	√	√	√	√
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	√	√	√	√	√
Türk Kültürü ve Medeniyeti Tarihi			√		
Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi			√		
Coğrafya	√	√	√	√	√
Matematik	√	√	√	√	√
Fizik	√	√	√	√	√
Kimya	√	√	√	√	√
Biyoloji	√	√	√	√	√
Felsefe	√	√	√	√	√
Yabancı Dil					√
Birinci Yabancı Dil	√	√	√	√	
İkinci Yabancı Dil	√	√	√	√	

Bilgisayar Bilimi		√	√	√	√
Beden Eğitimi ve Spor	√	√	√	√	√
Görsel Sanatlar/Müzik	√	√	√	√	√
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	√	√	√	√	√
Sosyal Bilim Çalışmaları			√		
Psikoloji			√		
Sosyoloji			√		
Sanat Tarihi			√		
Mantık			√		
Osmanlı Türkçesi			√		

AL : Anadolu Lisesi

HAL : Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi

SBL : Sosyal Bilimler Lisesi

FL : Fen Lisesi

GSL : Güzel Sanatlar Lisesi

Tablo 5’te görüldüğü gibi, Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi Haftalık Ders Çizelgelerinde MEB, (2018h) isminde sağlık kelimesi bulunan sadece “Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü” dersi yer almaktadır. Ancak içeriğinde sağlıkla ilgili konuların yer aldığı başka dersler de vardır. Bunlar; Biyoloji ile Beden Eğitimi ve Spor dersleridir.

3.10.Ortaöğretim Derslerinin Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Türk Eğitim Sisteminde Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi için farklılıklarla birlikte toplam 26 zorunlu ders (MEB, 2018h) yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı her ders için öğretim programı hazırlamıştır. Her bir öğretim programında ilgili dersin amaçlarına yer verilmiştir (MEB, 2018g). Sağlıkla ilgili dersler ve amaçlarına ilişkin bilgiler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6.Ortaöğretim Derslerinin Amaçlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Dersler	Amaçlar	
	Toplam Sayısı	Sağlıkla İlgili Olanlar
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	14	Sağlıkla ilgili temel kavram ve terimleri kavramaları
		Sağlıklı olmanın ve sağlıklı bir yaşam sürdürmenin temel insan haklarından biri olduğunun farkına varmaları
		Koruyucu sağlık hizmetlerinin kişi ve toplum sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini kavramaları
		Kişisel olarak sağlıklarını geliştirme ve koruma konusunda istekli olmaları, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek için gerekli ilkeleri davranış hâline getirmeleri
		Sağlıkla ilgili gelişmeleri izlemeleri
		Hastalık veya yaralanma durumlarında yapılması gereken temel ilk yardım uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmaları
Beden Eğitimi ve Spor	12	Engellilerin ve özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin bedensel, sosyal ve ruhsal olarak gelişmesinde sportif etkinliklerin rolünü ve önemini kavraması
		Düzenli etkin katılım ile sağlığı güçlendirici bilgi ve becerileri hayatında ve kişisel gelişiminde kullanabilmesi
		Beden ve ruh sağlığını olumsuz etkileyen alışkanlık ve bağımlılıklardan uzak durması
Biyoloji	11	Yok

Tablo 6’da görüldüğü gibi, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi (Ortaöğretim) öğretim programının (MEB, 2018j) 14 amacından 6 amaç sağlıkla ilgilidir.

Beden Eğitimi ve Spor dersi (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programının (MEB, 2018i) 12 amacından 3 amaç sağlıkla ilgilidir.

Biyoloji dersinin (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programının (MEB, 2018k) 11 amacı olup, bunların içinde sağlıkla ilgili herhangi bir amaç veya ifade yer almamaktadır.

3.11.Ortaöğretim Derslerinin Üniteler/Alt Öğrenme Alanlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Türk Eğitim Sisteminde Ortaöğretim düzeyinde; Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan her dersin öğretim programında üniteler/Alt Öğrenme Alanları yer almaktadır (MEB, 2018g). Sağlıkla ilgili dersler ve bu derslerin üniteleri ve Alt Öğrenme Alanlarına ilişkin bilgiler Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.Ortaöğretim Derslerinin Öğretim Programlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan Üniteler/Alt Öğrenme Alanları

Dersler	Üniteler/Alt Öğrenme Alanı
smartofjournal.com / editorsmartjournal@gmail.com / Open Access Refereed / E-Journal / Refereed / Indexed	

	Toplan Sayısı	Sağlıkla İlgili Olanlar
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	2	Sağlık Bilgisi
Beden Eğitimi ve Spor	28	9.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 9.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 10.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 10.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 11.2.1.DüzenliFiziksel Etkinlik 11.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri 12.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik 12.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri
Biyoloji	12	9.1.Yaşam Bilimi Biyoloji 9.3.Canlılar Dünyası 10.2.Kalıtımın Genel İlkeleri 10.3.Ekosistem Ekolojisi ve Güncel Çevre Sorunları 11.1.İnsan Fizyolojisi 11.2.Komünite ve Popülasyon Ekolojisi 12.1.Genden Proteine 12.2.Canlılarda Enerji Dönüşümleri 12.4.Canlılar ve Çevre

Tablo 7’de görüldüğü gibi, Sağlık Bilgisi Ve Trafik Kültürü Dersi (Ortaöğretim) Öğretim Programında (MEB, 2018j) toplam 2 ünite yer almaktadır. Bu ünitelerden “Sağlık Bilgisi” sağlık konuları ile ilgilidir.

Beden Eğitimi ve Spor dersi (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programında (MEB, 2018i) toplam 28 Alt Öğrenme Alanı yer almaktadır. Bu Alt Öğrenme Alanlarından 8’i sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 1., 2., 3. Ve 4. sınıflarda yer alan “Düzenli Fiziksel Etkinlik” ile “Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” Alt Öğrenme Alanlarıdır.

Biyoloji dersinin (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programında (MEB, 2018k) toplam 12 ünite yer almaktadır. Bu ünitelerden 9’u sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 9.sınıfta “9.1.Yaşam Bilimi Biyoloji” ile “9.3.Canlılar Dünyası” üniteleri, 10.sınıfta “10.2.Kalıtımın Genel İlkeleri” ile “10.3.Ekosistem Ekolojisi ve Güncel Çevre Sorunları” üniteleri, 11.sınıfta “11.1.İnsan Fizyolojisi” ile “11.2.Komünite ve Popülasyon Ekolojisi” üniteleri, 12.sınıfta ise “12.1.Genden Proteine”, “12.2.Canlılarda Enerji Dönüşümleri” ile “12.4.Canlılar ve Çevre” üniteleridir.

3.12.Ortaöğretim Derslerinin Kazanımlarında Sağlıkla İlgili Yer Alan İfadeler

Türk Eğitim Sisteminde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Ortaöğretim düzeyinde Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi için hazırlanan her dersin öğretim programında kazanımlar yer almaktadır (MEB, 2018g). Sağlıkla ilgili derslerin üniteleri/alt öğrenme alanlarına ilişkin kazanımların sayıları ile ilgili bilgiler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.Ortaöğretim Derslerinin Sağlıkla İlgili Yer Alan Üniteler/Alt Öğrenme Alanları Kazanım Sayıları

Dersler	Toplam Sayısı	Kazanımlar	
		Sağlıkla İlgili Olanlar / Kazanım Sayıları	Toplam Sayısı
Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü	45	Sağlık Bilgisi (27)	27
Beden Eğitimi ve Spor	144	9.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 9.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (6) 10.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 10.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (5) 11.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (1) 11.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (6) 12.2.1.Düzenli Fiziksel Etkinlik (2) 12.2.2.Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri (5)	29

Biyoloji	91	9.1.Yaşam Bilimi Biyoloji (3) 9.3.Canlılar Dünyası (5) 10.2.Kalıtımın Genel İlkeleri (2) 10.3.Ekosistem Ekolojisi ve Güncel Çevre Sorunları (10) 11.1.İnsan Fizyolojisi (29) 11.2.Komünite ve Popülasyon Ekolojisi (5) 12.1.Genden Proteine (8) 12.2.Canlılarda Enerji Dönüşümleri (8) 12.4.Canlılar ve Çevre (2)	72
----------	----	---	----

Tablo 8’de görüldüğü gibi, Sağlık Bilgisi Ve Trafik Kültürü Dersi (Ortaöğretim) Öğretim Programında (MEB, 2018j) toplam 45 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 27’si sağlık konuları ile ilgilidir. Bunların 27’si “Sağlık Bilgisi” ünitesi ile ilgilidir.

Beden Eğitimi ve Spor dersi(Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programında (MEB, 2018i) toplam 144 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlarından 29’u sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 2’şer tanesi 9., 10. ve 12.sınıflarda, 1 tanesi ise 11.sınıfta yer alan “Düzenli Fiziksel Etkinlik” ile 6’sı 9. Ve 11.sınıflarda, 5’er tanesi 10. ve 12.sınıflarda yer alan “Fiziksel Etkinlik Kavramları, İlkeleri ve İlgili Hayat Becerileri” Alt Öğrenme Alanları ile ilgilidir.

Biyoloji dersinin (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) öğretim programında (MEB, 2018k) toplam 91 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan 72’si sağlık konuları ile ilgilidir. Bunlar; 3’ü 9.sınıfta yer alan “9.1.Yaşam Bilimi Biyoloji”, 5’er tanesi 9.sınıfta “9.3.Canlılar Dünyası” ile 11.sınıfta “11.2.Komünite ve Popülasyon Ekolojisi”, 2’şer tanesi 10.sınıfta “10.2.Kalıtımın Genel İlkeleri” ile 12.sınıfta “12.4.Canlılar ve Çevre”, 10’nu 10.sınıfta “10.3.Ekosistem Ekolojisi ve Güncel Çevre Sorunları”, 29’u 11.sınıfta “11.1.İnsan Fizyolojisi”, ve 8’er tanesi ise 12.sınıfta “12.1.Genden Proteine” ve “12.2.Canlılarda Enerji Dönüşümleri” ile ilgilidir.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk Milli Eğitiminin genel amacında, “beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip” gibi genel bir ifade yer almaktadır. Türk Milli Eğitiminin genel amacını oluşturan ifadelerin, çağın önemli sağlık sorunları olan obezite, dengeli ve doğal beslenme, hijyen, koruyucu sağlık vb. açılardan yeniden yapılandırılmasında yarar bulunmaktadır.

Okul öncesi Eğitimin amaçlarında, “çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar sağlamak” (MEB, 2013) ifadesi yer almaktadır. Okul öncesi Eğitimin amaçlarında sağlıkla ilgili ifadelerin daha açık, somut ve davranışa dönüştürülebilir şekilde belirtilmesine ihtiyaç vardır.

Sağlık konusunda yürütülmüş olan çalışmalar, erken yaşlarda edinilen deneyimler ile bireylerin gelecekteki sağlık durumları arasındaki ilişkiyi belirgin hale getirmiştir. Çocuk; okul öncesi dönemde aldığı yeterli bir sağlık eğitimi ile sağlık ve sağlığa ilişkin faktörlerle ilgili doğru tutum ve davranış geliştirebilir. Pekcan ve Güler’e (1993) göre, bütüncül bir sağlık eğitimi okul öncesi dönemde başlamalıdır. Bu nedenle, sağlık ve sağlık davranışlarının kazandırılmasında okulların ve eğitim programlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Okul öncesi Eğitim Programı’nın çocuklara sağlık ve sağlık davranışlarının kazandırılmasında etkin olması beklenmekteyken, programda sağlığa ilişkin çok az bilgiye yer verildiği görülmüştür (Sönmez ve Bilir-Seyhan, 2016).

İlköğretim ve ortaöğretimin amaçlarında “sağlık”la ilgili herhangi bir ifadenin bulunmaması, Türk Eğitim Sisteminde“ son (ikinci) çocukluk dönemi” denilen 6-11 yaş grubu ile “ergenlik dönemi” denilen 12-18 yaş grubu bireylerde sağlık bilincinin oluşmasını ve gerekli davranışların kazanılmasını zorlaştıracaktır. Bu nedenle, Milli Eğitim Bakanlığının, öğrencilerde sağlık bilincinin oluşmasını ve gerekli davranışların kazanılmasını sağlamak amacıyla ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki amaçları yeniden yapılandırmasında yarar vardır.

İlköğretim Haftalık Ders Çizelgesinde toplam 17 zorunlu ders bulunmasına rağmen, adı “sağlık”la ilgili olan herhangi bir dersin bulunmaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. İçeriğinde “sağlık”la ilgili konuların yer aldığı dersler ise sırasıyla Fen Bilimleri, Beden Eğitimi ve Oyun, Beden Eğitimi ve Spor, Hayat Bilgisi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi’dir. İlköğretim yaş grubu, bu dönemde temel eğitimlerini aldıkları için, “Sağlık Bilgisi” veya “Sağlık Bilgisi ve İlk Yardım” gibi bir dersin ilköğretim programlarında yer alması büyük önem arz etmektedir.

Ortaöğretim düzeyinde, örneklem olarak alınan Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi ve Güzel Sanatlar Lisesi Haftalık Ders Çizelgelerinde isminde sağlık kelimesi bulunan “Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü” dersinin yer almış olması, ayrıca içeriğinde sağlıkla ilgili konuların yer aldığı Biyoloji ile Beden Eğitimi ve Spor derslerinin de olması, Türk Eğitim Sisteminde ortaöğretim düzeyinde “sağlık” konusuna nispeten yer verildiği şeklinde değerlendirilebilir. Sağlam (1996), Sağlık Bilgisi dersinin içeriği, dersin işleniş biçimi, öğretmen ve öğrencilerin ders ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ile ilgili yaptığı araştırmada, öğretmen ve öğrencilerin çoğunun, Sağlık Bilgisi dersinin öğretim ve öğrenimini yetersiz gördükleri; bunun sebebi olarak, öğretmenlerin dersle ilgili bilgilerinin yetersiz oluşu; derse ait teorik bilgilerin yeterli verilemediği; nedenlerinin başında sağlık bilgisi dersinin içeriğiyle biyoloji dersinin içeriğinin çoğu konu açısından aynı olduğu, konu tekrarlarının fazlalığı gibi nedenler dile getirilmiştir. Türk Eğitim Sisteminde, “sağlık” konusunun önem arz ettiğinin bir göstergesi olarak “Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü” dersinin “Sağlık Bilgisi” ve “Trafik Kültürü” şeklinde iki ders olarak ortaöğretim haftalık ders çizelgelerinde yer almalıdır. Ayrıca sadece iki derste değil de diğer derslerde de dersin içeriğine uygun olacak şekilde “sağlık” konularına gerektiği kadar yer verilmesi, ergenlik çağındaki bireylerin sağlıkla ilgili bilinç ve davranışlar kazanmalarına katkı sağlayacaktır.

Zorunlu dersler öğretim programları arasında, ilköğretim düzeyinde sadece Hayat Bilgisi, Beden Eğitimi ve Oyun ile Beden Eğitimi ve Spor dersleri öğretim programlarında sağlıkla ilgili sınırlı sayıda amaçların yer almış olması, Fen Bilimleri ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders içeriklerinde “sağlık”la ilgili ifadeler yer almasına rağmen bu derslerin öğretim programlarında “sağlık”la ilgili herhangi bir amacın yer almamış olması, ayrıca ortaöğretim düzeyinde de amaçlarında “sağlık”la ilgili ifadelerin bulunduğu derslerin, Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ile Beden Eğitimi ve Spor dersleri ile sınırlı olması, Türk Eğitim Sisteminde eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin sağlıkla ilgili gerekli bilince ve davranışlara sahip olmalarında yetersizliklere yol açacaktır. Bu sorunun giderilmesi için, ilköğretim ve ortaöğretim derslerinin öğretim programları geliştirilirken, her dersin özelliğine uygun, ayrıca öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeyleri de göz önüne alınarak sağlıkla ilgi amaçlara yeteri kadar yer verilmesi önem arz etmektedir.

Üniteler/alt öğrenme alanlarında “sağlık”la ilgili ifadelerin yeri aldığı derslerin öğretim programlarının, ilköğretim düzeyinde sırasıyla Fen Bilimleri, Beden Eğitimi ve Oyun, Beden Eğitimi ve Spor, Hayat Bilgisi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi; ortaöğretim düzeyinde ise Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ile Beden Eğitimi ve Spor dersleri öğretim programları ile sınırlı olması, Türk Eğitim Sisteminde “sağlık” konusunun gerekli düzeyde yer verilmediğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yukarıda belirtildiği gibi, hem ilköğretim hem de ortaöğretim düzeyinde, her dersin özelliğine uygun, ayrıca öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeyleri de göz önüne alınarak sağlıkla ilgi konulara derslerin öğretim programlarının üniteleri/alt öğrenme alanlarında yeteri kadar yer verilmesi fayda sağlayacaktır.

Üniteler/alt öğrenme alanlarındaki kazanımlarda “sağlık”la ilgili ifadelerin yeri aldığı derslerin öğretim programlarının, ilköğretim düzeyinde sırasıyla Fen Bilimleri, Beden Eğitimi ve Oyun, Beden Eğitimi ve Spor, Hayat Bilgisi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi; ortaöğretim düzeyinde ise Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü ile Beden Eğitimi ve Spor dersleri öğretim programları ile sınırlı kalması, Türk Eğitim Sisteminde öğrencilerin sağlıkla ilgili bilincin ve gerekli davranışların kazanılmasında yeterli olmayacağını ortaya koymaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının bu sorunu, hem ilköğretim hem de ortaöğretim dersleri öğretim programlarında her derse uygun ve bireylerin ihtiyaç duyduğu sağlık bilinci ve gerekli davranışlara sahip kılacak kazanımlara yer vererek çözüme kavuşturması mümkün görünmektedir.

KAYNAKÇA

Ak, Ş.; Çelen, Ü.; Özen, Y.; Tabak, R.S. & Piyal, B. (2006). “Ankara Merkez İlçeler İlköğretim Okulları Çalışanlarının Sağlık Davranışları”, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 5 (2), 83-93.

Aksoy, T. & Uçar, H. (2014). “Hemşirelik Öğrencilerinin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları”, Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 53–67

Alkan, E.; Ertem, A.A.; Hatemoğlu, E.; Hülür, Ü. & Mollahaliloğlu, S. (2005). Mevcut durum raporu. Okullarda sağlık eğitimi. T.C. Sağlık Bakanlığı, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü, 14 Aralık.

Bahar Z. (2010). “Okul Sağlığı Hemşireliği”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 3 (4).

- Belek, İ. (1998). “Sağlıkta Eşitsizlik: Önlenebilir Ve Kabul Edilemez Bir Politik Ekonomi Sorunu”, Toplum ve Hekim, 13 (2), 96-104.
- Cerrah, L. & Ayaş, A. (2003). “Meslek Liselerinde Görev Yapan Biyoloji Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Problemler: Biyoloji Ve Sağlık Bilgisi Öğretim Programına Bir Bakış”, Milli Eğitim Dergisi, 159, 149-159.
- Cirhinlioğlu, Z. (2001). Sağlık Sosyolojisi, Nobel Kitabevi, Ankara.
- Cürçani, M.; Tan M. & Özdelikara A. (2010). “Hemşirelerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, TAF Preventive Medicine Bulletin, 9(5) 487-492.
- Çalışkan, Ş.; Karabacak, M. & Meçik, O. (2018). “Türkiye’de Uzun Dönemde Eğitim Ve Sağlık Harcamaları İle Ekonomik Büyüme İlişkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33 (1), 75-96
- Çetinkaya. F.; Nacar M. & Öztürk Y. (2011), “Sağlık Eğitimi”, (Ed. Öztürk Y. Günay O.), Halk Sağlığı Genel Bilgiler, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri.
- Çıldır-Pelitoğlu, F. & Özgür, S. (2013). “İlköğretim Öğrencileri İçin Sağlık Tutum Ölçeği Geliştirilmesi”, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, (7), 1. 32-56.
- Doğan, T. (2006). “Üniversite Öğrencilerinin İyilik Halinin İncelenmesi”, H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 120-129.
- Duran, Ü.; Öğüt, S.; Asgarpour, H. & Kunter, D. (2018). “Sağlık Çalışanlarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Değerlendirilmesi”. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2(3); 138-147
- Gençoğlu, P. & Kuşkaya, S. (2017). “Türkiye’de Sağlığın Eğitim Üzerindeki Etkileri: ARDL Sınır Testi Yöntemi ile Bir Değerlendirilme”, İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi 5 (4), 1-11.
- Güler, S. ve Yöndem, Z. (2007). “Ergenlik Ve Cinsel Sağlık Eğitimi İle İlgili Grup Rehberliğinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Bilgi Ve Tutumlarına Etkisi”, İlköğretim Online, 6 (1), 2-10.
- Gündüz, S.; Çizmeci, M. N. & Kanburoğlu, M. K. (2013). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Öğretmenlerin Çocuk Sağlığı Konusundaki Bilgi Düzeyleri”. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi, (1), 21-26.
- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, (2019). “Adölesan (Ergenlik) Çağı Çocuklarında Beslenme”. <https://sagligim.gov.tr/saglikli-beslenme/adolesan-ergenlik-cagi-cocuklarında-beslenme.html>. (20.06.2021)
- Man, F. & Balcı, A. (2006). “Postmodern Bir Dönemde Modern Bir Pratik Olarak Sağlık”, V. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, 3-5 Kasım, Kocaeli.
- MEB, (2011). Çevre Sağlığı. Ankara: MEB Yayınları. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Okul%20Sa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf
- MEB (2013). Okul öncesi eğitimi programı. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> (Erişim 27.06.2020)
- MEB, (2017). Türk eğitim sistemi. http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_Sistemi_2017/TES_2017.pdf (Erişim 27.06.2020)
- MEB, (2018a). İlköğretim kurumları (İlkokul-Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi (2018-2019). <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>
- MEB, (2018b). Fen bilimleri dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=325>
- MEB, (2018c). Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 4 ve ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=318>
- MEB, (2018d). Hayat bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326>
- MEB, (2018e). Beden eğitimi ve oyun dersi öğretim programı (ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=443>

- MEB, (2018f). Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı. (ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=324>
- MEB, (2018g). Öğretim programları. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx>
- MEB, (2018h). Ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgesi. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21173451_ort_ogrtm_hdc_2018.pdf
- MEB, (2018i).Ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi (ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=334>
- MEB, (2018j). Ortaöğretim sağlık bilgisi ve trafik kültürü dersi öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=348>
- MEB, (2018k).Ortaöğretim biyoloji dersinin (ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=361>
- MEB, (2020). Milli eğitim temel kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (Erişim 27.06.2020)
- Metin, B. (2017). “Sağlık Hakkı”, Sağlık Akademisyenleri Dergisi. (4), 1
- Özcebeci, H.; Ulukol, B.; Molahaliloğlu, S.; Yardım, N. & Karaman F. (2008). Sağlık Hizmetlerinde Okul Sağlığı Kitabı, Ankara.
- Özyazıcıoğlu, N.; Kılıç, M.; Erdem, N.; Yavuz, C. & Afacan, S. (2011). “Hemşirelik Öğrencilerinin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8 (2).
- Pelen, K. & Günay, O. (2013). “İlköğretim Okulu Öğrencilerine Verilen Sağlık Eğitiminin Öğrencilerin Bilgi, Tutum Ve Davranışlarına Etkisi”, Sağlık Bilimleri Dergisi. 22 (1), 52-63.
- Sağlam, N. (1996). “Ortaöğretimde Sağlık Bilgisi Dersinin Niteliği Ve Öğrencilerin Derse İlgileri”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 201-206.
- Sönmez, S. & Bilir-Seyhan, G. (2016). “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Sağlık Kavramı Açısından İncelenmesi”, Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry. (7), 1, 146-174.
- Şahinöz, T.; Şahinöz, S. & Kıvanç, A. (2017). “Sağlığı Geliştirmenin En Kolay Yolu: Okul Sağlığı”, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6 (4), 303-312.
- Tabak, R. S. (2000). Sağlık Eğitimi, Somgür Yayıncılık, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1999). 56. Madde, 1982, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Yalçınkaya, M.; Gök-Özer, F. & Yavuz-Karamanoğlu, A. (2007). “Sağlık Çalışanlarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Değerlendirilmesi”, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6(6)
- Yardımcıoğlu, F. (2013). “Eğitim Ve Sağlık İlişkisi: Panel Eş Bütünleşme Ve Panel Nedensellik Analizi”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (1), 49-74
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.